

Impact Factor: 4.917

ISSN: 2181-0966

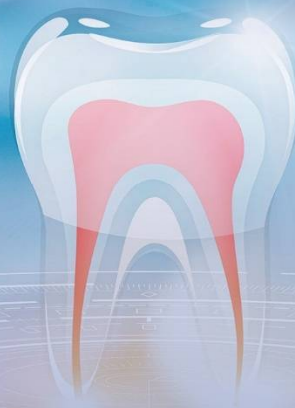
DOI: 10.26739/2181-0966

www.tadqiqot.uz

JOURNAL OF

ORAL MEDICINE AND CRANIOFACIAL RESEARCH

Informing scientific practices around the world through research and development

SAMARKAND
STATE MEDICAL UNIVERSITY

VOLUME 3
ISSUE 3

2022

ЖУРНАЛ СТОМАТОЛОГИИ И КРАНИОФАЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ 3, НОМЕР 3

JOURNAL OF ORAL MEDICINE AND CRANIOFACIAL RESEARCH
VOLUME 3, ISSUE 3

Главный редактор:

Ризаев Жасур Алимджанович

доктор медицинских наук, профессор, ректор Самаркандского государственного медицинского института, Узбекистан

Заместитель главного редактора:

Юлдашев Абдуазим Абдувалиевич

доктор медицинских наук, доцент Ташкентского Государственного стоматологического института, Узбекистан

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:

Билалов Эркин Назимович

доктор медицинских наук, профессор, Узбекистан

Новиков Вадим Михайлович

доктор медицинских наук, профессор, Украина

Бекжанова Ольга Есеновна

доктор медицинских наук, профессор, Узбекистан

Бахритдинова Фазилат Арифовна

доктор медицинских наук, профессор, Узбекистан

Шомуродов Кахрамон Эркинович

доктор медицинских наук, доцент, Узбекистан

Шамсиев Жахонгир Фазлидинович

доктор медицинских наук, доцент, Узбекистан

Юсупалиходжаева Саодат Хамидуллаевна

доктор медицинских наук, доцент, Узбекистан

Вахидов Улугбек Нуритдинович

доктор медицинских наук, доцент, Узбекистан

Муртазаев Саидмуродхон Саидаълоевич

доктор медицинских наук, доцент, Узбекистан

Шукурова Умида Абдурасуловна

доктор медицинских наук, доцент, Узбекистан

Хасанова Лола Эмильевна

доктор медицинских наук, доцент, Узбекистан

Хазратов Алишер Исамиддинович

PhD, Узбекистан

Кубаев Азиз Сайдалимович

ответственный секретарь, PhD, доцент,

Аветиков Давид Саломонович

доктор медицинских наук, профессор, Украина

Амхадова Малкан Абдурашидовна

доктор медицинских наук, профессор, Россия

Копбаева Майра Тайтолеуовна

доктор медицинских наук, профессор, Казахстан

Грудянов Александр Иванович

доктор медицинских наук, профессор, Россия

Лосев Фёдор Фёдорович

доктор медицинских наук, профессор, Россия

Шаковец Наталья Вячеславовна

доктор медицинских наук, профессор, Белоруссия

Jun-Young Paeng

доктор медицинских наук, профессор, Корея

Jinichi Sakamoto

доктор медицинских наук, профессор, Япония

Дустмухамедов Дильшод Махмудович

доктор медицинских наук, доцент, Узбекистан

Ризаев Элёр Алимджанович

доктор медицинских наук, доцент, Узбекистан

Камалова Феруза Рахматиллаевна

доктор медицинских наук, доцент, Узбекистан

Абдувакилов Жахонгир Убайдулла угли

доктор медицинских наук, доцент, Узбекистан

Зоиров Тулкин Элназарович

доктор медицинских наук, доцент, Узбекистан

Верстка: Хуршид Мирзахмедов

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Chief Editor:

Jasur A. Rizaev

*Doctor of Medical Sciences, Professor,
Rector of the Samarkand State Medical
Institute, Uzbekistan*

Deputy Chief Editor:

Abduazim A. Yuldashev

*Doctor of Medical Sciences, Associate
Professor of the Tashkent State Dental
Institute, Uzbekistan*

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

Erkin N. Bilalov

Doctor of Medical Sciences, Professor, Uzbekistan

Vadim M. Novikov

Doctor of Medical Sciences, Professor, Ukraina

Olga E. Bekjanova

Doctor of Medical Sciences, Professor, Uzbekistan

Fazilat A. Bahritdinova

Doctor of Medical Sciences, Professor, Uzbekistan

Kakhramon E. Shomurodov

Doctor of Medical Sciences, Associate Professor, Uzbekistan

Jahongir F. Shamsiev

Doctor of Medical Sciences, Associate Professor, Uzbekistan

Saodat H. Yusupalikhodjaeva

Doctor of Medical Sciences, Associate Professor, Uzbekistan

Ulugbek N. Vakhidov

Doctor of Medical Sciences, Associate Professor, Uzbekistan

Saidmurodkhon S. Murtazaev

Doctor of Medical Sciences, Associate Professor, Uzbekistan

Umida A. Shukurova

Doctor of Medical Sciences, Associate Professor, Uzbekistan

Lola E. Khasanova

Doctor of Medical Sciences, Associate Professor, Uzbekistan

Alisher I. Khazratov

PhD, Uzbekistan

Aziz S. Kubayev

Executive Secretary, PhD, Associate Professor, Uzbekistan

David S. Avetikov

Doctor of Medical Sciences, Professor, Ukraine

Malkan A. Amkhadova

Doctor of Medical Sciences, Professor, Russia

Maira T. Kopbaeva

Doctor of Medical Sciences, Professor, Kazakhstan

Alexander I. Grudyanov

Doctor of Medical Sciences, Professor, Russia

Losev Fedor Fedorovich

Doctor of Medical Sciences, Professor, Russia

Natalya V. Shakovets

Doctor of Medicine, Professor, Belarus

Jun-Young Paeng

Doctor of Medicine, Professor, Korea

Junichi Sakamoto

Doctor of Medicine, Professor, Japan

Dilshod M. Dustmukhamedov

Doctor of Medical Sciences, Associate Professor, Uzbekistan

Rizaev Elyor Alimdjanovich

Doctor of Medical Sciences, Associate Professor, Uzbekistan

Kamalova Feruza Raxmatillaevna

Doctor of Medical Sciences, Associate Professor, Uzbekistan

Jahongir U. Abduvakilov

Doctor of Medical Sciences, Associate Professor, Uzbekistan

Tulkin E. Zoirov

Doctor of Medical Sciences, Associate Professor, Uzbekistan

Page Maker: Khurshid Mirzakhmedov

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Тадqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000

СОДЕРЖАНИЕ | CONTENT

1. Амиралиев К.Н., Рагимов Ч.Р., Амирасланов А.Т., Амиралиев Н.М. НАДКЛЮЧИЧНЫЙ КОЖНО-ФАЦИАЛЬНЫЙ ЛОСКУТ В РЕКОНСТРУКЦИИ ОПУХОЛЕВЫХ ДЕФЕКТОВ КОЖИ ЧЕЛЮСТНО-ЛИЦЕВОЙ ОБЛАСТИ.....	6
2. Rizaev Elyor Alimdjanovich, Aghababayan Irina Rubenovna, Arziqulova Munisa Shukhrat qizi AUTOIMMUN YALLIG'LANISH - PARODONTIT VA ATEROSKLEROZ O'RTASIDAGI SABABIY BOG'LIQLIK SIFATIDA.....	10
3. Buzruksoda Javokhirhon Davron, Rizaev Elyor Alimdjanovich, Olimjonov Kamron Jasur ugli NEW APPROACHES TO DIRECTIONAL JAW BONE REGENERATION (LITERATURE REVIEW).....	15
4. Камалова Феруза Рахматиллаевна, Толибова Мунира Иззатуллоевна ЧАСТОТА ОСТРОГО ГНОЙНОГО ПЕРИОСТИТА У ДЕТЕЙ В ЗАВИСИМОСТИ ОТ ВОЗРАСТА И “ПРИЧИННОГО ЗУБА”.....	19
5. Rizaev Jasur Alimdjanovich, Kubaev Aziz Saidolimovich, Buzruksoda Javoxirxon Davron ORTTIRILGAN YUZ-JAG' NUQSONLARI BO'LGAN BEMORLARGA ORTOPEDIK STOMATOLOGIK YORDAMNI TASHKIL ETISHNI SOTSIOLOGIK BAHOLASH.....	21
6. Сафарова Машхура Сулаймоновна, Камалова Феруза Рахматиллаевна СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПРОФИЛАКТИКИ ОСНОВНЫХ СТОМАТОЛОГИЧЕСКИХ ЗАБОЛЕВАНИЙ У ДЕТЕЙ НАХОДИВШИХСЯ НА ИСКУССТВЕННОМ ВСКАРМЛИВАНИИ.....	25
7. Makhmudov Gulomjon Alisherovich, Olimjonov Kamron Jasur ugli FISSURE CARIES-PREVENTIVE ASPECTS OF CURATION IN A SCHOOL DENTAL OFFICE.....	28
8. Юнусходжаева Мадина Камалитдиновна, Адилова Шоира Талатовна, Саидова Нозима Закировна ЗАВИСИМОСТЬ ПОКАЗАТЕЛЕЙ КАРИЕСА ЗУБОВ ШКОЛЬНИКОВ.....	30
9. Рузимурадова Зилола Шухратовна, Назарова Нодыра Шариповна КЛИНИКО-ПАТОГЕНЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ЗАБОЛЕВАНИЙ ТВЕРДЫХ ТКАНЕЙ ЗУБОВ И ПАРОДОНТА У БОЛЬНЫХ С НАРУШЕНИЕМ ФУНКЦИИ ЩИТОВИДНОЙ ЖЕЛЕЗЫ.....	33
10. Дусмухамедов Махмуд Закирович, Юлдашев Абдуазим Абдувалиевич, Дусмухамедов Дилшод Махмуджанович, Хакимова Зилола Кахрамановна ХИРУРГИЧЕСКОГО ЛЕЧЕНИЯ БОЛЬНЫХ С ВТОРИЧНЫМИ ДЕФОРМАЦИЯМИ ВЕРХНЕЙ ГУБЫ ПОСЛЕ ОДНОСТОРОННЕЙ ХЕЙЛОПЛАСТИКИ.....	36
11. Хамракулова Наргиза Орзуевна, Абдураимов Зафаржон Абдураимович СРАВНИТЕЛЬНАЯ ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ КОНСЕРВАТИВНОГО И ХИРУРГИЧЕСКОГО МЕТОДОВ ЛЕЧЕНИЯ БОЛЬНЫХ С ХРОНИЧЕСКИМ ГНОЙНЫМ СРЕДНИМ ОТИТОМ.....	40
12. Шукпаров Асылбек Баядилович, Шомуродов Кахрамон Эркинович ЭФФЕКТИВНОСТЬ МЕТОДА ПРЕДВАРИТЕЛЬНОГО РАСШИРЕНИЯ МЯГКИХ ТКАНЕЙ ДО НАПРАВЛЕННОЙ КОСТНОЙ РЕГЕНЕРАЦИИ.....	44
13. Камалова Феруза Рахматиллаевна, Толибова Мунира Иззатуллоевна СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДОВ ЛЕЧЕНИЯ И ПРОФИЛАКТИКА ОСЛОЖНЕНИЙ ОДОНТОГЕННЫХ ЗАБОЛЕВАНИЙ ЧЕЛЮСТЕЙ У ДЕТЕЙ.....	48
14. Шодиев Амиркул Шодиевич, Норкулов Нажмиддин Уралович, Норкулов Сирожиддин Нажмиддинович К ВОПРОСАМ ДИАГНОСТИКИ И ЛЕЧЕНИЯ ОПУХОЛЕЙ МОЗЖЕЧКА.....	51
15. Шукуров Шерзод Шухратович, Олимджонов Камрон Жасур угли ОПТИМИЗАЦИЯ ОРТОДОНТИЧЕСКОГО ЛЕЧЕНИЯ АНОМАЛИЙ ЗУБОЧЕЛЮСТНОЙ СИСТЕМЫ.....	54
16. Axrorova Malika Shavkatovna, G'afforova Hojaroy Panji Qizi KARIES KASALLIGINI RIVOJLANISHIDA BEMORLAR MUVOFIQLIGI DARAJASINING ROLI.....	57
17. Bekmuratov Lukmon Rustamovich, Rizaev Jasur Alimdjanovich THE PROBLEM OF MAINTAINING THE VOLUME OF BONE TISSUE AFTER TOOTH EXTRACTION AND WAYS TO SOLVE IT. (LITERATURE REVIEW).....	60
18. Tolibova Munira Izzatullaevna, Kamalova Feruza Raxmatillaevna QANDLI DIABETGA CHALINGAN BOLALARDA STOMATOLOGIK KASALLIKLAR RIVOJLANISHI UCHUN MAVJUD BO'LGAN XAVF OMILLARINING AHAMIYATI.....	63

Axrorova Malika Shavkatovna
G'afforova Hojaroy Panji Qizi
Samarqand davlat tibbiyot universiteti

KARIES KASALLIGINI RIVOJLANISHIDA BEMORLAR MUVOFIQLIGI DARAJASINING ROLI

 <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7127559>

ANNOTASIYA

Tibbiyot rivojlanishining hozirgi bosqichida mavjud bo'lgan bilimlarni umumlashtirib, tish-jag' tizimining holatini umuman tananing holati indikatorini ayta olishimiz mumkin. Shu bilan birga, fan odamlarning hayot tarzining va odatlari bir qator kasalliklarning, shu jumladan tish kasalliklarining paydo bo'lishi va rivojlanishidagi jiddiy dalillar bazasiga ega. Terapevtik va profilaktika choralarini malakali amalga oshirish va bunda bemorning majburiy ishtiroki, ya'ni bemorlarning muvofiqlik xulq-atvorini rag'batlantirish va shakllantirish juda muhimdir. Biroq, bemorlarning past darajadagi muvofiqligi tibbiyotda mavjud bo'lgan bilimlarni qo'llashga va kasalliklarning tarqalishi va intensivligini kamaytirish va asoratlarni xavfini kamaytirishga imkon bermaydi.

Kalit so'zlar: muvofiqlik, tish kariyesi, kariyesga chidamlilik, uglevodli mahsulotlar.

Axrorova Maklika Shavkatovna
Gafforova Hojaroy Panji kizi
Samarkand State Medical University

THE ROLE OF THE LEVEL OF PATIENT COMPATIBILITY IN THE DEVELOPMENT OF CARIES

ANNOTATION

Summarizing the knowledge available at the current stage of medical development, we can say that the state of the dental system is an indicator of the condition of the body as a whole. At the same time, science has a solid evidence base for the emergence and development of a number of diseases, including dental diseases, people's lifestyles and habits. Stimulation and shaping are critical. However, the low level of patient compliance does not allow the application of existing knowledge in medicine and reduce the prevalence and intensity of disease and reduce the risk of complications.

Keywords: compatibility, dental caries, caries resistance, caries predisposition.

Axrorova Malika Shavkatovna
Gafforova Hojaroy Panji kizi
Samarkand State Medical University

РОЛЬ УРОВНЯ СОВМЕСТИМОСТИ ПАЦИЕНТОВ В РАЗВИТИИ КАРИЕСА

АННОТАЦИЯ

Обобщая знания, имеющиеся на современном этапе развития медицины, можно сказать, что состояние зубочелюстной системы является показателем состояния организма в целом. В то же время наука располагает солидной доказательной базой для возникновения и развития ряда заболеваний, в том числе стоматологических, образа жизни и привычек людей. Стимуляция и формирование имеют решающее значение. Однако низкий уровень компетентности пациентов не позволяет применить существующие знания в медицине и снизить распространенность и интенсивность заболевания, а также снизить риск осложнений.

Ключевые слова: совместимость, кариес зубов, резистентность к кариесу, предрасположенность к кариесу.

Kirish. Hozirgi vaqtda tibbiyot amaliyotida muvofiqlik ya'ni "tavsiyaga yoki terapiyaga rioya qilish" atamasi bir nechta o'xshash ta'riflarga ega: "bemorning tavsiya etilgan davolanishga muvofiqligi o'lchovi"; «Bemorning xulq-atvori (dori-darmon va turmush tarzini o'zgartirish) mos keladigan o'lchov. "Muvofiqlik pastligi" terapevtik rejimni buzish muammosi sifatida tiklanish jarayonini sezilarli darajada murakkablashtiradi [4, 9, 10].

Zamonaviy tibbiyotning asosiy muammolaridan biri aholining barcha guruhlari orasida stomatologik kasallanishning tarqalishi va intensivligining oshishi hisoblanadi. Tibbiyotda bir qator

kasalliklarning paydo bo'lishi va rivojlanishida odamlarning turmush tarzi va odatlarining roli haqida tasdiqlangan ma'lumotlar mavjud. Ushbu kasalliklardan biri tish kariyesi hisoblanadi, ya'ni bemorning tish shifokorining tavsiyalariga amal qilishi zararlantirgan tishlar sonining o'sish sur'atlarini kamaytirishda muhim rol o'ynaydi. Hozirgi kunda jahonda tish kariyesining faol kechishi kuzatilgan bemorlar sonining barqaror o'sishi va kariyesga chidamli shaxslarning kamayishi aniqlanmoqda. Tish kariyesi xarakterli klinik ko'rinishga ega bo'lib, unga aniq tashxis qo'yish va hayotning somatik, stomatologik va ijtimoiy tomonlarini tartibga solish orqali uning kechishiga har tomonlama ta'sir

ko'rsatish imkonini beradi. Biroq, bu muammoni faqat tibbiy choralar bilan hal qilish mumkin emas. Bir qator tadqiqotlarga ko'ra, kasalliklarning rivojlanishi, tarqalishi va intensivligining ortishi ko'p jihatdan bemorning hayot tarzi, zararli odatlari, gigienik choralarni to'g'ri bajarishi va o'zining muvofiqlik (komplimentligi) darajasi bilan bog'liq.

Yuqori xavfli tish kariesini o'rganayotganda yuz-jag'sohasining bir qator xarakterli xususiyatlari aniqlandi: emalning tuzilishi, uning asosiy xossalari o'zgarishlari (kislotaga chidamliligi, o'tkazuvchanligi, mikroqattiqdigi), tishlarning shakli va o'lchami, ularning rel'efi, tishlararo bo'shliqlarning kattaligi [1, 5, 6, 7, 9]. Har bir yuqoridagi xususiyatlar u yoki bu tarzda patologik jarayonning faolligiga ta'sir qiladi.

Yuqori xavfli tish kariyesi bo'lgan bemorlarning hayot tarziga va odatlariga ta'sir qilish kasallikni oldini olish, jadalligini kamaytirish, va davolashda samarali bo'lishi mumkin. Bunday samaradorlik qator tadqiqotlarda isbotlangan [2, 3, 8, 15]. Merilend shtati kasalliklarni nazorat qilish va oldini olish markazi olimlari (S. Ogden boshchiligidagi) 4000 bolani tekshirganda va ularning ota-onalari bilan suhbatlashganda, quyidagi bog'liqlikni aniqladi: agar ota-onalar bolaning ovqatlanishiga e'tibor qilmasa, keyinchalik bunday bolalarda kariyes rivojlanish ehtimoli 34-36% ga ortadi. Bu bizning tadqiqotimizga mos keladi: so'rovda qatnashgan ota-onalarning atigi 28,3 foizi bolalar tomonidan oson hazm bo'ladigan uglevodlarni iste'mol qilishni cheklaydi, ular orasida tish kariesining tarqalishi bolalarning ovqatlanishi nazorat qilinmaydigan yuqori xavf oilalarga qaraganda 2,4 baravar past. Ushbu ma'lumotlar Volskoy E.A.ning ishiga mos keladi, unda, bemorning muvofiqlik munosabatini o'rganishda tavsiyalarga rioya qilish va ruhiy xususiyatlarni e'tiborsiz qoldirmaslik kerakligi aytiladi [2, 4, 5, 6, 7, 11, 14]. Bemorlar muvofiqdigi o'lchovi deganda bemorlarning shifokor tavsiyalariga rioya qilishlari tushunilishi kerak, lekin nafaqat bevosita davolash va profilaktika choralarga, balki turmush tarzi va ovqatlanish odatlari bilan bog'liq.

Tish kariesining patogenezida bo'g'inlardan biri ovqatlanish odatlari, xususan, shirinliklarni tez-tez iste'mol qilish tufayli so'lakning bufer qobiliyatining pasayishi hisoblanadi. Quloq oldi so'lak bezlarining gemodinamikasini o'rganish shuni ko'rsatdiki, shirinliklarni tez-tez iste'mol qilish ularning funktsional faolligini susayishiga olib keladi. Shirinliklar iste'mol qilganda, so'lak sekretsiyasining reflektor ko'payishi va uning tarkibida tegishli o'zgarishlar sodir bo'ladi. Bu shirinliklarni kamdan-kam iste'mol qilganda sodir bo'ladi. Shirinliklarni tez-tez va muntazam ravishda iste'mol qilish natijasida so'lak bezlari bunday ta'sirlovchiga "odatlanib qoladi" va unga deyarli reaksiya ko'rsatmaydi: uglevodlarni iste'mol qilganda ajralib chiqadigan so'lak miqdori ko'paymaydi, bu esa oziq-ovqatni uzoq vaqt ushlab turish uchun qulay sharoitlar yaratadi va uning fermentatsiyasiga ta'sir qiladi, bu esa, o'z navbatida, tish kariesining rivojlanishiga yordam beradi. Karies patogenezida de-va remineralizatsiya jarayonlarining tizimli buzilishi yotadi. [17]. Demineralizatsiya shakar saqlovchi maxsulotlarni ko'p iste'mol qilish natijasida kislotali hujum ta'sirida yuzaga keladi. Bemorlarning shifokor ko'rsatmalariga amal qilmasligi, balki uning dispanser kuzatuvlari zarurligi haqidagi tavsiyalariga ham amal qilishni istamasligida namoyon bo'ladi. Va bu juda achinarli, chunki uglevodli ovqatlarni haddan tashqari iste'mol qilish, tartibsiz yoki sifatsiz og'iz bo'shlig'i gigienasi, o'z vaqtida florizatsiya qilish bilan, karies xavfini sezilarli darajada kamaytirish mumkin. Buni qator olimlar va yigirma to'qqizta davlatdan olingan statistik ma'lumotlar tahlili (M. Woodward, A.R.P. Walker) isbotlagan.

Maqsad: Kariesning rivojlanishi va intensivligining ortishida bemorlar hayot tarzi, odatlari va muvofiqlik darajasini bog'liqligini aniqlash.

Materiallar va natijalar: Shifokor tavsiyalariga amal qilish istagini aniqlash maqsadida aholi o'rtasida anonim so'rov o'tkazdik. So'rov epidemiologik hushyorlik davridan so'ng ya'ni, COVID-19 bilan kasallanganlarda o'tkazildi, bunda aholining muvofiqdigi maksimal

bo'lishi kerak, chunki nafaqat salomatlik, balki hayot ham bunga bog'liq. Biroq, natijalar davolanishga yomon rioya qilishni, shifokor tavsiyalariga amal qilishni va hozirda ham o'rnatilgan odatlarni o'zgartirishni istamaslikni ko'rsatdi. So'rovda 18 yoshdan 59 yoshgacha bo'lgan 160 ta bemor ishtirok etdi, ulardan ayollar 78,8%, erkaklar - 21,4%, o'rtacha yoshlilar 42±2,7% tashkil etdi. Respondentlarning 65,7 foizi yomon odatlari borligini ma'lum qildi: chekish (46%), spirtli ichimliklarni haddan tashqari iste'mol qilish (8%) va shirinliklarni muntazam ravishda nazoratsiz iste'mol qilish (76%) (bemorlarning aksariyati shokolad yoki shirinlikni iste'mol qilganliklari kunini eslay olamadilar, shu bilan birga ular shirinlikning kunlik iste'mol qilish miqdori va chastotasini aniq ayta olmadilar).

Ovqatlanish odatlari, xususan, shirin taomlarni tez-tez iste'mol qilish kariyes rivojlanishida muhim xavf omili va shu bilan birga respondentlarning ko'pchiligining yomon odatidir. Bemorning shifokorning ovqatlanish odatlarini to'g'rilash zarurligi haqidagi tavsiyalariga rioya qilish kariyesning intensivligini sezilarli darajada kamaytiradi va asoratlar xavfini kamaytiradi. Ammo, afsuski, bemorning talablarga rioya qilish darajasi juda past: shifokor tavsiyalarini bajarishga tayyorlik yo'q. Kun davomida ovqatlanish va engil tanavvul soni haqida so'ralganda, respondentlar quyidagicha javob berishdi: jami 4-5 martadan ortiq - 58,7%, respondentlarning, 6-7 martadan ko'proq - 25,7%, "imkonga qarab" - 18,9%. Javoblarning bunday taqsimlanishi yomon odat deb hisoblanishi mumkin bo'lgan ovqatlanish chastotasining aniq buzilishini aniqladi. Odat - bu o'rnatilgan xatti-harakatlar usuli bo'lib, uni amalga oshirish ko'pincha ehtiyoj xarakterini oladi. Shu bilan birga, har qanday odatni amalga oshirish ko'pincha ixtiyoriy va asosan ongsiz xatti-harakatlar shaklidir. Shuning uchun ham insonning turmush tarzi har kuni odatiy harakat bo'lib, unga ta'sir qilish juda qiyin, lekin ayni paytda u asosiy ahamiyatga ega.

Tadqiqotimizning ikkinchi qismida respondentlarga kariesogen faktorlar profilaktikasi maqsadida Ca preparatlarini iste'mol qilish va tish tozalash uchun 3 oy davomida Ca va Ftorli pastalar tavsiya qilindi, bu tavsiyaga 24% respident amal qilganligi va ular orasida faqat 18-35 yoshlilar tashkil etdi va ular ko'proq moslashishga ega ekanligini ko'rsatdi. Biroq, biz erishgan biroz "qizg'ish" natijalarni dalda beruvchi deb atash qiyin, chunki hatto ular faqat past muvofiqlik va salomatlikni saqlash uchun motivatsiyaning past darajasi sifatida talqin qilinishi mumkin. Ya'ni, respondentlarning aksariyati profilaktik tekshiruvlarga unchalik ahamiyat bermaydilar. Tadqiqotimiz savollaridan biri shifokor tomonidan ko'rsatilgan profilaktik choralarni davom ettirishga tayyorligi va shikoyatlar yo'qolgandagi rejimga bag'ishlandi: respondentlarning 61,4 foizi ular buyurilgan tavsiyalar keyinchalik ham davom ettirishlarini aytdilar.

Xulosa: Salomatlik aholining hayotiy qadriyatlarini orasida oxirgi o'rinlarda turadi. Aholining umuman sog'lig'ini va ayniqsa og'iz bo'shlig'ini saqlash va yaxshilashga past muvofiqdigi o'lchovi va zaif motivatsiyasi faqat shikoyatlar va og'riq paydo bo'lganda shifokorga tashrif buyurishning asosiy sababidir.

Yuqoridagi omillar bilan bir qatorda mamlakatdagi va jahondagi epidemiologik vaziyat bilan bog'liq mavjud hushyorlikni ham hisobga olish zarur, bu esa aholining profilaktik chora-tadbirlarlarga sodiqligiga ta'sir qilmasligi mumkin emas edi.

Zararli va foydali odatlar ko'pincha ta'limning natijasidir, shuning uchun ham aholini tizimli ravishda tarbiyalash muhim ahamiyatga ega. Bemor shifokor ko'rsatmalariga amal qilishi ko'plab omillar bilan belgilanadi, ammo, ehtimol, eng muhimi, bu mumkin bo'lgan to'siqlarga qaramay, bemorning shifokor tavsiyalariga rioya qilish muhimligini to'g'ri tushunishidir. Bemor mas'uliyati - bu zararli, hayot sifati va sog'lig'iga salbiy ta'sir ko'rsatadigan mavjud odatlarni yangi, foydali odatlar bilan almashtirish bo'yicha ongli qaror. Kam muvofiqlik va yomon xabardorlik muqarrar ravishda kasalliklarning intensivligi va tarqalishining oshishiga, shuningdek, og'ir shakllarning ko'payishiga va ko'proq asoratlariga olib keladi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Ayer W. Psychology in dental practice. Peter Press, 2008. -- 219 p.
2. Lukinykh L. Dental diseases during pregnancy and their prophylaxis. Med. book., 2005. -- 156 p.

3. Lutsкая ИК Профилacticеская стоматология. MedLit, 2009 .-- 538 p.
4. Persin L. S. Dentistry of children. Ed. 5th, trans. and add. Medicine, 2006 .-- 640 p.
5. С.В. Улитовский. Encyclopedia of Prophylactic Dentistry. Man, 2004 .-- 184 p.
6. Buzrukzoda J.D., Kubaev A.S., Abdullaev A.S. Elimination Of Perforation Of The Bottom Of The Maxilla Jaw Sinus With Application Of Osteoplastic Material //CENTRAL ASIAN JOURNAL OF MEDICAL AND NATURAL SCIENCES. – 2021. – Т. 2. – №. 1. – С. 162-166.
7. Kubasov V.A., Moskvitin P.N., Zdanovich A.A., Kovylin A.I., Tikhonov S.I. Psychological defense mechanisms. Coping mechanisms. [Electronic resource] -<http://www.psychosfera.ru/kop.str/list>.
8. Nabiullina RR, IV Tukhtarova IV Mechanisms of psychological defense and coping with stress (definition, structure, function, types, psychotherapeutic correction): Textbook. – Kazan .: Publishing house of IP Tukhtarov V.N., 2003.- 9-20 p.
9. Ризаев, Ж., Кубаев, А. и Бузрукзода, Ж. 2022. Современный подход к комплексной реабилитации пациентов с приобретенными дефектами верхней челюсти (обзор литературы). Журнал стоматологии и краниофациальных исследований. 2, 3 (фев. 2022), 77–83. DOI: <https://doi.org/10.26739.2181-0966-2021-3-15>.
10. P. P. Velbury. Children's dentistry. GEOTAP-Media, 2013 .-- 455 p.
11. V.K. Leontiev, L.P. Kiselnikova. Pediatric therapeutic dentistry. National leadership. GEOTAP-Media, 2010 .-- 890 p.
12. Kidd E. A. M. Kapies teeth. GEOTAP-Media, 2009 .-- 188 p.
13. Kilafyan O. A. Hygiene of the mouth cavity: a short course. Phoenix, 2014 .-- 221 p.
14. I.J. Chestnatt, J. Tibson. Clinical dentistry. MEDPRESS-INFORM, 2004 .-- 624 p.
15. Leontiev V.K. Assessment of the main directions of the development of dentistry. Publishing house of NGMA, 2003 .-- 280 p.
16. Leontiev V.K. Prevention of stomatologic diseases. KMK-Invest, 2007 .-- 700 p.
17. Leus P. A. Prophylactic communal stomatology. Med. book., 2008. – 448 p.

ЖУРНАЛ СТОМАТОЛОГИИ И КРАНИОФАЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ 3, НОМЕР 3

JOURNAL OF ORAL MEDICINE AND CRANIOFACIAL RESEARCH
VOLUME 3, ISSUE 3

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Тадқиқот город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000